

**Θέματα Αρχών Φιλοσοφίας
Θεωρητικής Κατεύθυνσης
Γ' Λυκείου 2000**

Θέμα Α1

Α.1.1.

Να γράψετε στο τετράδιό σας τα ονόματα των φιλοσόφων (στήλη Α) και δίπλα την έννοια (στήλη Β) που συνδέεται με τον καθένα.

A	B
Θαλής	Εντελέχεια
Αναξίμανδρος	Φωτιά
Αναξίμενης	Άτομο
Ηράκλειτος	Αέρας
Αριστοτέλης	Άπειρο
Δημόκριτος	Νερό

(Μονάδες 6)

Α.1.2.

Ποια είναι τα τέσσερα αίτια κατά τον Αριστοτέλη και πώς εφαρμόζονται στο παράδειγμα της κατασκευής ενός κτιρίου;

(Μονάδες 8)

Α.1.3.

Τι εννοεί ο Τζον Λοκ όταν υποστηρίζει ότι η ψυχή του ανθρώπου είναι «**άγραφο χαρτί**»;

(Μονάδες 5)

Α.1.4.

Να δώσετε ένα παράδειγμα πρωτεύουσας και ένα παράδειγμα δευτερεύουσας ποιότητας κατά τον Λοκ.

(Μονάδες 6)

Απάντηση:

Α.1.1.

Θαλής	Νερό
Αναξίμανδρος	Άπειρο
Αναξίμενης	Αέρας
Ηράκλειτος	Φωτιά
Αριστοτέλης	Εντελέχεια
Δημόκριτος	Άτομο

A.1.2.

Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, τέσσερις είναι οι αιτίες, που απαρτίζουν και ολοκληρώνουν τη διαδικασία μετάβασης ενός πράγματος από τη σφαίρα της δυνατότητας σ' εκείνη της πραγματικότητας. Τα αριστοτελικά αίτια είναι η ύλη, η μορφή, η ενέργεια και ο σκοπός.

Για παράδειγμα, στην περίπτωση της κατασκευής ενός κτιρίου, το υλικό αίτιο βρίσκεται στα δομικά υλικά από τα οποία αποτελείται το κτίριο. Αυτούσιο το υλικό, όμως, δεν αρκεί. Είναι καταρχήν ακατέργαστο, αδιαμόρφωτο, άμορφο. Μπορεί, έχει τη δυνατότητα να πάρει κάποιο σχήμα, αλλά, πριν το πάρει, είναι μόνο **δυνάμει ον**.

Η μορφή, λοιπόν, έρχεται ως δεύτερο αίτιο να καθορίσει αυτό που θα γίνει η ύλη. Τα δομικά υλικά, τότε, παύουν να αποτελούν άμορφη μάζα, και κατακτούν ένα σχήμα.

Για να πάρει όμως η ύλη συγκεκριμένη μορφή για να γίνουν, εν προκειμένω, τα δομικά υλικά κτίριο, απαιτείται η μεσολάβηση ενός άλλου παράγοντα, του τεχνίτη. Το τρίτο στη σειρά αίτιο, είναι η ενέργεια του τεχνίτη, η οποία θα δώσει στην ύλη μορφή.

Ο τεχνίτης, όμως, έδωσε με την ενέργειά του τη συγκεκριμένη μορφή στην ύλη επειδή αυτός ήταν ο σκοπός του. Ο σκοπός αποτελεί, όπως είπαμε, την τέταρτη αιτία στη διαδικασία μετάβασης από τη δυνατότητα (δυνάμει) στην πραγματικότητα (ενεργεία).

Το τέλος της εφαρμογής των τεσσάρων αιτίων, έχει ως αποτέλεσμα την ολοκλήρωση του κτιρίου, την επίτευξη, σύμφωνα με τον αριστοτελικό όρο, της **εντελέχειάς** του.

Από τα τέσσερα αίτια, στην αριστοτελική θεωρία, σημαντικότερο είναι εκείνο του σκοπού.

Η απάντηση βασίζεται στις σελίδες 31 και 32 του βιβλίου.

A.1.3.

Για την απάντηση, βλ. στο σχολικό βιβλίο, στις σελίδες 45 και 46:

«Ο Λοκ απέρριψε τη θεωρία ... κατά τη διάρκεια της ζωής του».

A.1.4.

Για την απάντηση, βλ. στο σχολικό βιβλίο, στη σελίδα 46:

«Τις ιδιότητες των αισθητών πραγμάτων ... αυτά θα εξακολουθούν να υπάρχουν.»

Θέμα Α2

A.2.1.

Να συμπληρώσετε στο τετράδιό σας τις λέξεις που λείπουν και να απαντήσετε στην ερώτηση που ακολουθεί.

Κατά τον Πλάτωνα τα μέρη της ψυχής είναι:

1. ....
2. ....
3. ....

(Μονάδες 4,5)

Οι κοινωνικές τάξεις της ιδανικής πολιτείας που αντιστοιχούν σε κάθε μέρος της ψυχής είναι:

- α. ....
- β. ....
- γ. ....

(Μονάδες 4,5)

Ποιο είδος παιδείας προτείνει ο Πλάτων για κάθε κοινωνική τάξη και γιατί;

(Μονάδες 6)

A.2.2.

Να χαρακτηρίσετε ως προς το περιεχόμενό τους τις ακόλουθες προτάσεις γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στον αριθμό της καθεμιάς, τη λέξη «σωστό» ή «λάθος».

1. Οι σοφιστές θεωρούν ότι δεν υπάρχει ένας ενιαίος κώδικας ηθικής συμπεριφοράς, κοινός για όλους τους ανθρώπους.
2. Κατά τον Σωκράτη, είναι προτιμότερο να αδικεί κανείς παρά να αδικείται.
3. Κατά τον Αριστοτέλη, η ευδαιμονία είναι ενέργεια της ψυχής σύμφωνα με την αρετή.
4. Κατά τον Επίκουρο, η καταστηματική ηδονή συνεπάγεται τη ριψοκίνδυνη ευτυχία.
5. «Η μεγαλύτερη ευτυχία για το μεγαλύτερο αριθμό ανθρώπων» είναι το βασικό αξίωμα του ωφελιμισμού.

(Μονάδες 10)

Απάντηση:

A.2.1.

Σύμφωνα με τον Πλάτωνα, τα μέρη της ψυχής είναι:

1. Το λογιστικό
2. Το θυμωιδές
3. Το επιθυμητικό

Οι κοινωνικές τάξεις της ιδανικής πολιτείας που αντιστοιχούν σε κάθε μέρος της ψυχής είναι:

- α. Οι φιλόσοφοι
- β. Οι φύλακες
- γ. Οι κοινοί πολίτες

Για την απάντηση, βλ. στο σχολικό βιβλίο, στις σελίδες 79 – 80.

«Οι νέοι στους οποίους επικρατέστερο ... το προνόμιο της διακυβέρνησης της πολιτείας»

A.2.2.

1. Σωστό.
2. Λάθος.
3. Σωστό.
4. Λάθος.
5. Σωστό.

Θέμα Β1

«...Η φιλοσοφία, μ' όλο που αδυνατεί να μας δώσει με βεβαιότητα την αληθινή απάντηση στις αμφιβολίες που η ίδια γεννά, μπορεί να υποβάλλει πολλές δυνατότητες που πλαταιίνουν το πνεύμα μας και το απελευθερώνουν από την τυραννία του εθίμου. Έτσι, ενώ μειώνει το αίσθημα της βεβαιότητας για το πώς είναι τα πράγματα, αυξάνει σε μεγάλο βαθμό τη γνώση μας για το πώς είναι πιθανό να είναι αυτά. Παραμερίζει τον αλαζονικό κάπως δογματισμό εκείνων που ποτέ δεν ταξιδέψανε στις περιοχές της λυτρωτικής αμφιβολίας και κρατά ζωντανό το αίσθημά μας του θαυμασμού με το να μας δείχνει γνωστά πράγματα κάτω από μια άγνωστη σκοπιά».

Ράσελ Μπ., Τα προβλήματα της φιλοσοφίας.

Αξιοποιώντας το κείμενο του Ράσελ, να διατυπώσετε την άποψή σας σχετικά με το εξής ερώτημα: Αφού η φιλοσοφία δεν παρέχει βεβαιότητες, πώς συμβάλλει στην προαγωγή της γνώσης;

(Μονάδες 25)

Απάντηση:

Σύμφωνα με τον Ράσελ, η συμβολή της φιλοσοφίας στην προαγωγή της γνώσης, έγκειται στην άρση του δογματισμού, των προκαταλήψεων και των ιδεοληπτικών εμπογών. Ο εθισμός στο φιλοσοφικό τρόπο σκέψης, που, υπό τη συγκεκριμένη έκδοχή, τρέφεται με την αμφιβολία, κρατεί σε διαρκή εγρήγορση την αντιληπτική μας συνείδηση. Η φιλοσοφία, έτσι, ενσπείρει μια διαρκή, γόνιμη υπόψια για τα πράγματα, που μας προφυλάσσει από το στερητικό δογματισμό και μας απαλλάσσει από τις ιδεολογικές παρωπίδες. Με δεδομένο το αξίωμα για τη μεταβολή και την αστάθεια των καταστάσεων που βιώνουμε στην καθημερινή μας ζωή, η φιλοσοφία προσφέρει τον πλέον αποτελεσματικό στοχαστικό εξοπλισμό, και προδιαθέτει για την πλέον γόνιμη στάση, στη γνωστική και όποια άλλη σχέση μας με τους ανθρώπους και τα πράγματα.

Θέμα Β2

«Πράττε έτσι, ώστε η ρυθμιστική αρχή της βούλησής σου να μπορεί συγχρόνως να καταστεί καθολικός νόμος».

Η κατηγορική προσταγή του Καντ δεν ορίζει **τι** πρέπει να πράττουμε, αλλά **πώς** να το πράττουμε.

Να εξηγήσετε γιατί αυτή η αντίληψη διασφαλίζει την ανθρώπινη ελευθερία.

(Μονάδες 25)

Απάντηση:

Η κατηγορική προσταγή του Καντ, γιατί σε αυτή την καντιανή θεωρία αφορά το ερώτημα, υποβάλλει την αυτόβουλη απόδοση περιεχομένου στις κανονιστικές αρχές της συμπεριφοράς και της ηθικής μας πράξης. Δεν αφήνει χώρο για φιλοσοφικές ή ηθικολογικές αυθεντίες, και καταξιώνει την αυτονομία, με την οποία το άτομο δύναται να ερμηνεύσει τον κόσμο και τα γεγονότα στη ζωή του, καθώς και την αυτενέργεια, που καλείται να αναπτύσσει κανείς, στις σχέσεις του με τους άλλους. Μοναδικός περιορισμός, είναι η δυνητική καθολικότητα που οφείλει να διέπει τις ηθικές μας κρίσεις, ώστε η ανάπτυξη της δικής μας ελευθερίας να μην προσκρούει στα δικαιώματα, στην ακεραιότητα και στην ανάπτυξη της ελευθερίας των άλλων.

Στη συνέχεια, η ανάπτυξη όπως ακριβώς υπάρχει στις σελίδες 100 έως 102 του βιβλίου: «**Η βασική διατύπωση ... λανθασμένες επιλογές**».